

Asia: VN/26268/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot pykälistä (luonnos laiksi vesihuoltolain muuttamisesta) ja säännöskohtaisista perusteluista (luku 7)

Lausunnonantajan mielestä vesihuoltolain uudistus on kokonaisuutena tarpeellinen ja pääosin onnistunut. Lausunnonantajan mielestä sitä voisi kuitenkin vielä terävöittää lakiuudistuksen tavoitteena olleen vesihuollon rakenneuudistuksen ja alueellisen yhteistyön edistämiseksi.

Viitteet lakiesityksen perusteluihin:

- Hallituksen esityksen luvussa 2.6. nykytilan arviointi todetaan, että heikosti resursoitujen vesihuoltolaitosten suuren määrän on arvioitu olevan suurin yksittäinen syy vesihuoltosektorin haasteisiin.

- Hallituksen esityksen luvussa 3 tavoitteet todetaan, että ”esityksen tavoitteena on varmistaa eduskunnan päätöksen EK 26/2021 vp edellyttämällä tavalla julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa, edistää vesihuollon alueellista yhteistyötä ja rakenneuudistusta...”

Lakiesityksessä vesihuollon rakenneuudistusta ja alueellista yhteistyötä käsitellään lähinnä uusissa pykälissä 5 § vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu ja 5 a § vesihuollon kehittäminen kunnassa.

Täydentävä lausuma koskien esitysluonnoksen pykälää 5 a § vesihuollon kehittäminen kunnassa:

Uutena kohtana esitetään alla olevaan listaan kohtaa 3.

Suunnitelmassa esitetään vähintään seuraavat asiat:

- 1) yhteenveto vesihuollon järjestämisestä ja vesihuoltopalveluista kunnan alueella
- 2) vesihuollon omistajapolitiikka ja kunnan määräysvallassa olevien vesihuoltolaitosten omistajaohjaus

- 3) vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön järjestelyt ja määräysvalta yhteistyöjärjestelyissä
- 4) viranomaiset, jotka vastaavat kunnassa vesihuollon kehittämisestä ja järjestämisestä
- 5) muut kuin 1 – 4 kohdassa tarkoitetut vesihuollon kehittämisen kannalta keskeiset seikat kunnassa

Lausunnonantajan perustelut:

Vesihuollon rakenneuudistus on edennyt hitaasti ja vesihuoltolain uudistuksesta on toivottu rakenneuudistuksen ja alueellisen yhteistyön vauhdittajaa. Lukumääräisesti suurin osa vesihuoltolaitoksista on joko pienten kuntien laitoksia tai vesiosuuskuntia. Vesiosuuskuntia on lakiesityksen perustelujen mukaan yli 60 % kaikista laitoksista.

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys (VVY) julkaisi vuonna 2023 selvityksen vesihuollon organisoinnista (Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 87). Selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että vesihuollon resursseja on välttämätöntä kasvattaa ja kehittää. Selvitys suosittaa ensisijaisena vaihtoehtona vesihuoltolaitosten yhdistämistä. Merkittäviä kehitysaskelia ei kuitenkaan ole saatu aikaan, vaikka haasteet on pitkään tiedostettu. (VVY 2023 s. 84).

VVY:n selvitys pitää vesilaitokselle minirajana 10 000 asukkaan asukaspohjaa. Kunnallisista vesihuoltolaitoksista kuitenkin yli kolme neljäsosaa on tätä pienempiä, vesiosuuskunnista vielä suurempi osuus. Mikäli vesihuoltolaitokset yhdistettäisiin vähintään 10 000 asukasta palveleviksi, kunnallisten vesihuoltolaitosten määrä pienenesi 100 – 150 laitoksen tasolle nykyisten noin 400 laitoksen sijaan. (VVY 2023 s. 76). On syytä korostaa, että VVY:n selvitys ei käytännössä pidä alle 10 000 asukkaan laitoksia elinkelpoisina. Suositeltavana kokoluokkana se pitää yli 50 000 asukasta palvelevia laitoksia, joita Suomessa on vain 19 (VVY 2023, s. 77).

VVY:n selvitys vesihuollon organisoinnista nostaa kuitenkin esille myös kuntien välisen yhteistyön muotoja vesihuollon organisoinnissa. Eräs tällainen on operointiyhteistyö, jolla on saatu merkittäviä parannuksia aikaan (VVY 2023, s. 85). Operointiyhteistyön etuina selvitys mainitsee muun muassa riittävät resurssit ja päätösvalan säilymisen omistajalla. Lisäksi operointiyhteistyöllä voidaan välttää omaisuuden arvostuskysymykset ja varmistaa kunnille itsenäinen päätösvalta yhdyskuntakehitystä vastaavien investointien suhteen. Yhteistyön malleja on muitakin, kuten esimerkiksi alueellinen monialakuntayhtymä. (VVY 2023, s. 25).

Lausunnonantajan mielestä VVY:n huoli liian pienistä vesihuoltolaitoksista on otettava vakavasti. Mainitaanhan heikosti resursoitujen vesihuoltolaitosten suuri määrä myös hallituksen esityksen perusteissa ”suurimpana yksittäisenä syynä vesihuoltoalan haasteisiin”. Onko pienillä laitoksilla tosiasiallisia edellytyksiä selvittää nyt uudistuvan vesihuoltolain ja muun ohjaavan lainsäädännön asettamista vaatimuksista samalla, kun kasvanut korjausvelka haastaa laitosten taloutta? Itsenäisten vesihuoltolaitosten sopimus pohjainen yhteistyö on yksi keino saattaa resurssit kestäväälle tasolle. Lisäksi sopimus pohjainen yhteistyö todennäköisesti edistää muutenkin toimialan kehittymistä ja rakennemuutosta.

Näistä syistä ehdotamme, että vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on esitettävä myös ”vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön järjestelyt ja määräysvalta yhteistyöjärjestelyissä”. Tämä aktivoisi kuntia ja alueellisia vesihuoltotoimijoita pohtimaan konkreettisia keinoja alueellisen yhteistyön ja vesihuollon rakennemuutoksen edistämiseksi.

Lausunnonantaja Järvi-Saimaan Palvelut Oy tuottaa muun muassa vesihuollon operointiyhteistyön palveluita omistajayhteisöilleen.

Huomiot muista hallituksen esityksen kohdista

-

Muut huomiot

-

Eskelinen Jyri
Järvi-Saimaan Palvelut Oy